

ישראל מתפתה לבזבז

קובעי המדיניות ומקבלי ההחלטות בישראל חייבים להתחשב בשיקולים שלהם בתמונה הכוללת - לא רק על הממד הכלכלי הצר שלפיו יש משאב, וניתן להשיגו במחיר נמוך יחסית

11:53 27.08.2013 מאת: **אופירה אילון**

הבעיה הסביבתית נובעת משני אלמנטים. מצד אחד נמצאים הביקושים הגוברים לחומרים ולאנרגיה, הגורמים לכילוי משאבים, לניצול יתר שלהם ול"אוברדראפט" עולמי במחצבים, נפט, מים ומתכות נדירות. מן הצד האחר יש עודף ייצור והשלכת הפסולת לסביבה, שממלאים את העולם בזיהום אוויר, מים וקרקע. גם כאן אנו מייצרים אוברדראפט בכוסר של הכדור שלנו לשאת את כל הפסולת הזאת.

מדיניות נמרצת בעולם, שאמורה מחד גיסא להגביל את השימוש בחומרים ובאנרגיה (מסים על חומרי גלם, הרחבת המושג אחריות יצרן, מדיניות רכש ירוק); ומאידך גיסא לצמצם את הזיהום (חוקים ותקנות לטיפול בפסולת, הגבלות על זיהום אוויר, מס פחמן, החלת "המזהם משלם") - מנסה להתמודד עם הביקושים לחומרים לייצור ועם הפסולת שמושלכת.

גם ישראל 2013 מנסה להתמודד עם המצב, אלא שזה לא ממש מצליח לה. בתחום האנרגיה, למשל, אנו עדים לכניסתו של הגז הטבעי. הגז הזה נקי יותר, זול יותר, מחזק את העצמאות האנרגטית שלנו ומגדיל את הביטחון האנרגטי שלנו - וכך יש לגיטימציה למשרד האוצר לשנות את כללי המשחק בכל מיני החלטות ממשלה מתוקצבות, שהיו יכולות להביא להתייעלות אנרגטית.

דוגמה טובה לכך אנו מוצאים בתוכנית הממשלתית להפחתת פליטות גזי חממה, שכבר לא קיימת, משום שהיא הוקפאה. כך גם התוכנית לצמצום זיהום האוויר שתוקצבה בסכום של 220 מיליון שקל עד 2017 אך צומקה ל-140 מיליון שקל על רקע כניסת הגז הטבעי - מדוע להתייעל, לשמר אנרגיה ולחסוך באנרגיה, אם יש גז זול שמזהם פחות?

בתחום המים אנו נמצאים בעיצומה של מהפכת המים. למדנו לקחת את הים ולהפוך אותו למי רשת. כך הפרסומת שבה הדוגמנית רננה רז מתייבשת, כבר לא צריכה להציג את קילופי היובש, כי לכאורה ישראל כבר לא מתייבשת - אבל היא משלמת על כך מחיר כלכלי וסביבתי (זיהום אוויר, פליטת גזי חממה, זיהום ים, ניצול שטחי חוף); וכך כל הקמפיינים לחיסכון במים הוקפאו. ממש כמו התוכנית להפחתת פליטות גזי חממה, כשהציבור משלם מחיר כבד עבור המים שהוא צורך.

קובעי המדיניות ומקבלי ההחלטות בישראל חייבים להתחשב בשיקולים שלהם בתמונה הכוללת. אל להם להסתכל רק על הממד הכלכלי הצר שלפיו יש משאב, וניתן להשיגו במחיר נמוך, יחסית.

הכלל הראשון שחייב להנחות אותם ואת כולנו הוא סוגית השימור והחיסכון. בכל מקרה ובכל תנאי, זוהי החלטת המדיניות הראשונה והחשובה ביותר. ברוב המוחלט של המקרים זוהי גם ההחלטה הזולה ביותר, שעליה לא יהיו חרטות, וכל השקעה בה תחזיר עצמה.

הכלל השני הוא שגם אם המים זמינים וגם אם הגז זול, הרי שלעצם ההפקה והייצור שלהם נדרשים משאבים, לתהליכים יש השפעות סביבתיות ניכרות. עצם השימוש המוגבר בהם כיום יגרום למחסור בדורות הבאים.

נוכח דברים אלה, הכלל השלישי קורא דווקא להגביר את המחקר והפיתוח בתחומי הניצול היעיל יותר של משאבים אלה - כמו בנייה משמרת מים ואנרגיה, השבה של מים ושפכים והשבה של אנרגיה.

הכותבת היא חוקרת בכירה ועומדת בראש תחום הסביבה במוסד שמואל נאמן שבטכניון